

VLIV PROSTŘEDKŮ OZBROJENÉHO ZÁPASU NA VEDENÍ VÁLEK

Každá válka je složitý společenskohistorický jev a její charakteristické rysy odpovídají určité historické epoše a podmínkám jejího vzniku.

„K tomu, abychom vysvětlili svoje vztahy k určité válce,“ psal V. I. Lenin — „je nutno pochopit, čím se odlišuje od dřívějších válek a jaké jsou její zvláštnosti.“

Marxismus-leninismus učí, že základním činitelem, který určuje vývoj způsobů války, je vytvoření nových prostředků ozbrojeného zápasu, nových zbraní, nové bojové techniky a **zařazení těchto prostředků do výzbroje armády**. To ovšem zase závisí na stavu ekonomiky, úrovni výrobních sil a stupni vývoje vědy. B. Engels: „pokroky techniky... vynutily téměř násilím změny, ba převraty ve způsobu boje, nadto často ještě proti vůli armád.“

Kořeny každé války musíme hledat v ekonomickém a politickém zřízení společnosti, avšak ekonomika je neplodí automaticky a živelně. Každou válku vědomě připravují třídy a státy. Válka sleduje určité politické cíle a proto způsobu vedení války, stejně jako celé vojenské umění, závisí na těchto politických cílech tříd a států, na rozložení sil ve světě a na mezinárodně politické situaci.

Charakter soudobé války je tedy dán celou řadou politických, ekonomických, vědeckotechnických a vojenských činitelů v jejich dialektické jednotě.

Politické činitele určují charakter války v tom smyslu, že jejich vlivem se ve světě vytvářejí protikladná uskupení států a vzniká pronikavé rozdělení na základech třídních, národnostních a někdy i geografických příznaků. Rozhodující vliv má vždy třídní příznak.

Vítězství VŘSR dalo základ k vzniku dvou třídně antagonistických společenských soustav, které sledují dva různé cíle: na jedné straně tábor míru a socialismu vystupující proti válce a na druhé straně agresivní imperialistický blok v čele s USA, který se snaží rozpoutat novou světovou válku proto, že vedoucí činitelé tohoto tábora nevidí jiný způsob záchrany kapitalismu.

Prohlubování vzájemných vztahů v současné době vytváří sice příznivé podmínky pro řešení některých politických otázek, ale základní třídní rozdělení světa nemění. I v případě, že by došlo k oboustranné likvidaci vojenských aliancí, zůstanou základní vojenské a politické vazby a orientace zachovány. V kapitalistickém světě budou stále existovat vlivné síly, které považují válku a ozbrojené síly za hlavní prostředek politiky. Proto pokud existuje ve světě imperialismus, dokud je svět rozdělen na dva třídní antagonistické tábory a dokud definitivně nezvítězí socialismus ve světě, musí státy Varšavské smlouvy soubojné s bojem za udržení trvalého míru řešit otázky obrany k zabezpečení svobody, nezávislosti a upevnění moci proti imperialismu.

Žádná jednání nás neopravňují k tomu, abychom oslabili obranyschopnost své země, neboť příprava hlavních imperialistických států k válce pokračuje.

Dalším politickým činitelem, který určuje charakter války je vztah lidu k takové válce. Současná válka nemůže být vedena bez všenárodní podpory těch politických a vojenských cílů, které si v ní staví každý stát. Účast lidu ve válce a jeho morální stav jsou bezpodmínečně vyšší, když stát sleduje ve válce spravedlivé a osvobozující cíle. Proto jsou socialistické státy ve výhodnějších podmínkách, než je jejich pravděpodobný nepřítel — agresivní imperialistické státy.

V bezprostřední souvislosti s tím chceme zdůraznit význam morálního faktoru, který je jedním z rozhodujících činitelů v jakékoliv válce a v jaderné válce zvláště. Nehledě na silný psychologický otřes, který bude člověk pravděpodobně prožívat po jaderných úderech, bude ten, kdo bojuje za správnou věc a vysoké ideály rozhodněji, směleji a iniciativněji než ten, který bojuje za zájmy reakčních sil imperialismu.

Z hlediska současných politickoekonomických vztahů společenských soustav bude příští světová válka třídní a proto koaliční se zcela vyhraněnými cíli. Každá ze stran musí soustředit úsilí k bezpodmínečnému použití všech existujících prostředků. Politickoekonomické vztahy současné epochy a vědeckotechnická revoluce vytvořily podmínky pro vznik jaderných a raketových zbraní. Právě tyto zbraně a jejich masové zavedení do ozbrojených sil zpětně působí na politiku a dává jí možnost stanovit si ve válce v podstatě neomezené vojensko-politické cíle.

Vycházíme z toho, že je nutné ozbrojené síly připravovat na nejostřejší variantu, tj. na vedení války s použitím jaderné války. Různé teorie NATO na použití jaderných zbraní, zvláště vedení „varovných - preventivních úderů“ v podmínkách evropského válčiště vedou jen ke klamání mas. Již první jaderný úder v Evropě plně využije jaderných zbraní a „preventivní úder“ nebude možný bez odvetného úderu.

Příští možná válka bude mít proto zcela jaderný ráz, který ji jednoznačně kvalitativně i kvantitativně odliší od všech jiných válek, zejména co do rozmachu, ničivosti a způsobu vedení války.

Ekonomičtí činitelé mají vliv na charakter jaderné války v tom smyslu, že vojenská síla včetně jaderné síly států je vcelku závislá na ekonomických možnostech států, na stavu výroby a na úrovni rozvoje vědy a techniky. K ekonomickým činitelům, kteří určují charakter jaderné války patří i úroveň rozvoje současné výroby, celková hospodářská síla protikladných koalic a rychle rostoucí tempo vědeckotechnického pokroku.

Na základě rozvoje ekonomiky a vědeckotechnického pokroku došlo po 2. světové válce k pronikavému zvratu ve vojenství, pro nějž se postupně ustálil

název vědeckotechnická revoluce ve vojenském. Podstata této revoluce je charakterizována jako pronikavý, kvalitativní skok od dosavadních „klasických zbraní“ k prostředkům „masového ničení“ jako hlavního prostředku dosahování cílů války. Zasahuje vojenský v celém jeho komplexu a v celé jeho struktuře. Došlo ke změnám v materiálně technické základně vojenském, především ke vzniku raketových jaderných zbraní a rozvoji dalších typů konvenčních zbraní a bojové techniky. Rovněž zde chceme podtrhnout dialektický vztah mezi ekonomikou a vznikem raketových jaderných zbraní a jejich zpětný vliv na ekonomiku států, zejména z hlediska nákladů na výzkum, vývoj a zavedení zbraní do ozbrojených sil a řešení opatření k obraně ekonomiky proti jaderným zbraním protivníka.

Vojenská technika je stále složitější a náročnější na její obsluhu. Běžné ceny vyvinutých zbraňových systémů jsou obvykle dvojnásobné ve srovnání s předcházejícím typem. Zdvojnásobení prakticky nastává za 10–15 let, přičemž však účinek nového systému se zvyšuje jen asi o 25–30 %.

S rozvojem moderních zbraňových systémů souvisí i vytváření odpovídajících zásob techniky a materiálu. Nákladnost a rychlé zastarávání bojové techniky působí ve směru snižování potřebných zásob a na druhé straně velké ztráty kladou požadavky na zvyšování zásob. To vše negativně působí na ekonomiku státu a celých koalic.

Rozhodující vliv na charakter jaderné války a na její výsledek mají **vojenská činitelé**. K těmto počítáme složení a stav ozbrojených sil, všeobecný poměr sil, zejména v jaderných zbraních, strategické postavení státu, nenadálost napadení, vojenskou doktrínu i úroveň rozvoje vojenské vědy, bojové zkušenosti velení i vojsk.

Každý z těchto činitelů má zvláštní vliv na charakter jaderné války. Přitom úloha a význam každého z činitelů se mění v závislosti na rozvoji výzbroje a vojenské techniky, zejména jaderných zbraní a prostředků jejich dopravy na cíl.

Na složení a stavu ozbrojených sil, jinými slovy řečeno, jak a čím jsou armády vyzbrojeny, technicky vybaveny a na jejich bojeschopnosti bude záviset i způsob vedení války.

Rozhodující úlohu v příští válce budou mít vojska, vyzbrojená jadernými zbraněmi. Svě místo ve válce však budou mít i ostatní druhy ozbrojených sil a druhy vojsk.

V článku nebudeme rozebírat všechny činitele, kteří ovlivňují charakter a způsoby války, ale především se zaměříme na vliv rozvoje prostředků ozbrojeného zápasu.

Rozvoj prostředků ozbrojeného zápasu a vybavení vojsk výzbrojí a bojovou technikou je v podstatě otázkou charakteru a způsobu vedení války. Jaké má ten který stát nebo koalice síly a prostředky ozbrojeného zápasu, takový je jeho způsob vedení války. Čím početnější jsou ozbrojené síly a čím mohutnější mají zbraně, tím rozhodnější cíle jim vytyčují a tím aktivnější a energičtější jsou způsoby jejich činnosti.

Ve všech státech se v celých jejich dějinách při výstavbě ozbrojených sil vcelku a každého druhu zvlášť dávala přednost rozvíjení a zdokonalování těch sil a prostředků ozbrojeného zápasu, kterými si chtěly tyto státy zabezpečit dosažení svých vojensko-politických cílů.

V současné době jsou, i v dalších desetiletích budou hlavními zbraněmi, kterými se budou řešit stěžejní úkoly války k dosažení politických cílů jaderné zbraně a prostředky jejich dopravy na cíl a proto právě ony budou i nadále

ovlivňovat způsob vedení války a v souvislosti s tím i směry vývoje a výstavby ozbrojených sil a druhů vojsk. Rozvoj jaderných a raketových zbraní jde cestou dalšího zdokonalování, především zdokonalování systémů řízení a navedení, používání nosičů s mnohonásobnými manévrujícími jadernými hlavicemi, působícími na několik cílů značně od sebe vzdálených, zvyšování dosahu zbraní, manévrovosti, přesnosti a pohotovosti na základě plného využití rozvoje elektroniky, přenesení základů strategických raket umístěných na ponorkách do oceánů apod. Jejich úloha ve válce dále poroste a jejich vliv na charakter války a způsoby jejího vedení se ještě zvýrazní. Tzn., že i nadále budou tyto zbraně určující ve výstavbě ozbrojených sil a ve způsobech vedení války. Jaderné raketové zbraně jsou ve všech druzích ozbrojených sil a způsobují v nich kvalitativní změny: zvětšují jejich palebnou sílu a bojové možnosti, mění úlohu a poslání konvenčních zbraní (aniž snižují jejich význam), nutí k dalšímu zvyšování technického vybavení ozbrojených sil a druhů vojsk k zdokonalování organizační struktury a vyžadují zásadně nové způsoby vedení bojové činnosti.

S rozvojem strategických jaderných a raketových zbraní je třeba řešit i protiraketovou obranu.

Samy jaderné zbraně nemohou však vyřešit všechny úkoly války a proto souběžně s výstavbou jaderných zbraní musí se proporcionálně rozvíjet i ostatní druhy ozbrojených sil a druhů vojsk. Především v takové organizační struktuře a tak vybaveny výzbrojí a technikou, která nejlépe zabezpečí využití výsledků jaderných úderů k dosažení konečných cílů války. Při řešení těchto otázek nemůžeme přecenit ani podcenit některé druhy zbraní. V minulé době došlo v mnohých armádách k značnému podcenění úlohy klasického dělostřelectva a letectva, což se projevilo v nedostatečném palebném zabezpečení bojujících vojsk i v protitankové obraně. Rovněž nebyla plně doceněna protivzdušná obrana. Tyto chyby mají značné dopady nejen na deformace ve způsobu vedení války v rámci koalic, ale i na ekonomiku států.

Stejný význam jako vývoj raketových a jaderných zbraní má vývoj radioelektronických přístrojů. V posledních desetiletích přestala být elektronika jen zabezpečujícím činitelem a stala se aktivním prostředkem, který se podílí na **vedení boje i operace** a stále více ovlivňuje její výsledek. Zavádění těchto prostředků do vojsk položilo velmi naléhavě otázku boje v éteru. Tento boj je založen na využití radioelektroniky k protielektronické činnosti před protielektronickou činností nepřítelů.

Úlohu radioelektroniky si ještě plně neuvědomujeme. Teprve její masové zavedení ve všech druzích ozbrojených sil a druzích vojsk a zejména ve velení tato značně přispěje k zvýšení účinnosti palebných zbraní, urychlení velení a v souvislosti s tím i rychlejšímu manévru vojsk a spádu operací. Z toho důvodu je i vznik a další rozvoj vojska radioelektronického boje nanejvýš potřebný a objektivní.

S vývojem nových druhů zbraní musí být dále vyvíjeny a zdokonalovány i konvenční zbraně, které ještě zcela nevyčerpaly své bojové možnosti a bude se jich používat k nejrůznějším úkolům jak samostatně, tak i v součinnosti s novými druhy zbraní.

V dalších desetiletích budou pravděpodobně rozvíjeny jednotlivé druhy zbraní v těchto směrech:

V hlavního dělostřelectvu budou zaváděna samohybná děla, která jsou schopna používat jadernou munici a speciální granáty proti živé síle. Hlavní **směr modernizace bude zaměřen na zvýšení dostřelu, přesnosti střelby, automa-**

tiku nabíjení a ochrany osádek. Zvýšení dostřelu až o 30 % se může dosáhnout zavedením speciální munice — „granátomety“.

Zkvalitnění protitankové obrany může jít cestou zavádění protitankových řízených střel s podstatně zlepšenou samonaváděcí soustavou a větším dostřelem. Těmito prostředky mohou být vybavovány nejen protitankové útvary, ale i jiná vojska. I nadále budou mít svoje opodstatnění protitankové kanóny.

Protivzdušná obrana vyžaduje v důsledku značného rozvoje letectva zavádění mobilních protiletadlových raketových komplexů. Organizační struktura musí zabezpečit jejich schopnost ničit vzdušné cíle ve všech výškách. Nadále se bude využívat klasických malorážních protiletadlových kanónů, zejména pro boj s nízkoleteckými cíli. V radiolokační technice PVO bude kladen důraz na zavádění mobilních, poloautomatických a automatických radiolokačních systémů k aktivnímu ovládnutí protiletadlových raketových komplexů.

Tanky budou v příští možné válce nejvhodnějším prostředkem k využití výsledků jaderných zbraní. Při dalším jejich zkvalitnění půjde především o vybavování tanků speciálním elektronickým zařízením pro řízení a vedení palby, snižování hmotnosti, zvyšování pohyblivosti, výhodnější tvarování, zlepšení ochrany osádek proti účinkům ZHN a proti radiolokačnímu zjišťování.

Velký prostorový rozmach soudobých operací klade vysoké požadavky na motostřelecké vojsko a proto půjde o zvýšení jeho palebné síly, manévrovosti, akčního radia a zdokonalování ochrany motostřelců před účinky jaderných zbraní. K tomu jsou vyvíjena a zaváděna v hlavních armádách světa bojová vozidla pěchoty. Ke zvyšování bezprostřední protitankové a protivzdušné obrany jsou motostřelecké svazky vybavovány ručními a lehkými protitankovými řízenými střelami a protiletadlovými raketovými zbraněmi.

Frontové letectvo dostane stále kvalitnější letouny s vysokými výkony, s účinnou mnohostrannou výzbrojí, s moderní výstrojí a navigačním zařízením a palubní automatikou, umožňující bojovou činnost za všech povětrnostních podmínek. Dále půjde o vývoj a zavádění letounů se svislým startem a přistáním a letounů s víceúčelovým využitím, zejména pro podporu pozemních vojsk.

Význam vojskového letectva nadále poroste. Bude vybaveno letouny a vrtulníky se zdokonalenou výzbrojí a výstrojí, čímž se zvýší jejich bojová účinnost proti živé síle a obrněné technice.

U ženijního vojska půjde o zdokonalování prostředků zabezpečujících vyšší tempo operace, zejména při překonávání prostorů zničených jadernými zbraněmi a vodních toků, průzkum a odstraňování jaderných minových zátarasů a k ochraně proti účinkům jaderných zbraní.

Chemické vojsko mělo by zabezpečovat trvalý radiační, chemický a biologický průzkum a speciální očistu, deaktivaci a odmořování v krátké době přímo v sestavách bojujících svazků.

Automatizace systému řízení a velení bude klást značné nároky na vybavení spojovacího vojska. Bude využívat nových prvků a technologií v oblasti elektroniky. Tyto prostředky se stanou základem mnohokanálových spojovacích integračních systémů a automatizovaných systémů v řízení a velení. Bude řešit ochranu proti vzájemnému rušení vlastních i nepřátelských spojovacích systémů.

Objevení raketových a jaderných zbraní a letectva i jiných prostředků ozbrojeného zápasu, dosahujících vysokého stupně dokonalosti, oživilo znovu teorii o možnosti vést válku málo početnými, ale technicky vybavenými armádami. Stoupenci této teorie přehlížejí skutečnost, že nová technika a zejména použití

jaderných zbraní nejen nesnižuje potřebu lidí v ozbrojených silách a úlohu člověka ve válce, nýbrž ji naopak podstatně zvyšuje. Proto příští válku povedou mnohomiliónové ozbrojené síly.

Úloha člověka ve válce poroste úměrně s rozvojem ozbrojených sil a způsobu vedení války. Na připravenosti člověka a vojenských kolektivů (a to je třeba chápat komplexně z hlediska politické a třídní pevnosti, ideologické vyspělosti, vojenského mistrovství, psychologické pevnosti a stálosti) bude záviset průběh a výsledek války. To se však v soudobé válce netýká jen ozbrojených sil, ale všech lidových mas států, které se zúčastní války.

Způsoby vedení války představují souhrn forem a metod válečných akcí, forem a metod využití prostředků ozbrojeného zápasu, druhů ozbrojených sil, druhů vojsk, svazů, svazků a celých ozbrojených sil ke splnění politických, vojenskostrategických, operačních a taktických úkolů.

Každá válka sleduje určité politické cíle. Vojenských a politických cílů příští možné války můžeme dosáhnout zničením strategických prostředků ozbrojeného zápasu, zničením hospodářské základny nepřitele, rozdrčením jeho ozbrojených sil na válčistiích a obsazením jeho území. Z toho plyne, že hlavním objektem válečné činnosti budou objekty rozmístěné za linií fronty, v hloubce nepřátelského území, zatímco v minulých válkách byla hlavním objektem vojenské činnosti uskupení pozemních vojsk a letectva, rozmístěná na pozemních válčistiích, podél linie fronty a uskupení námořních sil. Tomu odpovídaly i druhy strategické činnosti, tj. strategický útok a strategická obrana.

Závěrem chceme zdůraznit, že charakter soudobé války je určován činiteli politického, ekonomického, geografického a čistě vojenského rázu. Všechny činitele se však ve srovnání s minulou světovou válkou změnily do té míry, že se příští válka nedá s druhou světovou válkou nikterak srovnávat. Vedle obrovských politických změn, které se ve světě odehrály za poslední dobu, vedle nebývalého skoku ve vývoji výrobních sil charakterizují dnešní dobu i dosud nevídané prostředky ozbrojeného zápasu, především raketové jaderné zbraně. Proto by byla příští světová válka především válkou s použitím raketových jaderných zbraní.

Tyto činitele zásadně ovlivnily charakter a způsob vedení války. Jednání mezi státy a přijaté smlouvy mají pro rozvoj společnosti obrovský význam a napomáhají rozvoji světové socialistické revoluce a pokrokových sil. Neodstraňují však přímo antagonistické třídní rozpory mezi hlavními společenskými soustavami — socialismem a kapitalismem. Kořeny příští možné války je tedy třeba hledat v politickoekonomickém zřízení imperialismu.